

KlimOP

Klimaat Ontzorgingsprogramma

voor verduurzaming maatschappelijk vastgoed

Plan van aanp

Auteurs: Herm

Inhoudsopgave

Activiteiten	3
Beleid.....	5
Netwerk.....	7
Doelgroep.....	9
Vraagbundeling	12

Activiteiten

Ons project richt zich tenminste op de volgende activiteiten:

- a. het begeleiden van kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren bij het verduurzamen van gebouwen die zij in eigendom hebben tot aan het moment van aanbesteding van de maatregelen ter verduurzaming van deze gebouwen;
- b. het stimuleren van vraagbundeling bij kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren bij de verduurzaming van gebouwen die zij in eigendom hebben;
- c. het delen van opgedane regionale kennis en ervaring met het Kennis- en innovatieplatform verduurzaming maatschappelijk vastgoed.

Het doel van de regeling is om kleine maatschappelijke vastgoedeigenaren te ontzorgen bij het verduurzamen van hun vastgoed. De begeleiding en advisering is gericht op het komen tot goede uitvoerbare plannen om het betreffende vastgoed te verduurzamen. Het is namelijk pas een succes als er daadwerkelijk wordt uitgevoerd. Hiertoe is financiering van de uitvoering belangrijk en vaak een struikelblok. Door middel van vraagbundeling wordt het interessanter voor financiers om de projecten te financieren, daarnaast kan zodoende inkoopvoordeel ontstaan. Kennis delen zorgt er tenslotte voor dat zoveel mogelijk mensen kunnen profiteren van de kennis en dit toe kunnen passen op hun project, zodat er meer verduurzaming plaats vindt.

Methodiek

Het geld dat beschikbaar komt wordt ingezet om een loket in te richten, van waaruit de doelgroep (provincie breed) bediend kan worden.

Het loket bestaat uit twee type rollen:

1. duurzaamheidscoach: richt zich met name op contact met de doelgroep, coördineren van de vraag en proces van afhandeling.
2. projectfacilitator: draagt zorg voor een inhoudelijk, financieel, technisch kansrijk advies op basis waarvan de vastgoedeigenaar de uitvoering kan starten.

We maken bij de werving en selectie gebruik van de door het Rijk beschikbaar gestelde profielen. We vinden de mogelijkheden voor financiering van de maatregelen erg belangrijk, omdat dit waarschijnlijk de sleutel zal zijn voor de uitvoering. Het aantrekken van expertise op dit punt is derhalve een extra aandachtspunt bij de werving en selectie.

Daarnaast richt de provincie een rol in om te zorgen voor de procesbegeleiding richting het loket, maar ook de verantwoording naar het Rijk. Eveneens is deze rol actief waar het gaat om vraagbundeling, kennisdeling, netwerkbesturing en het betrekken van nieuwe doelgroepen (Coördinator ontzorging klein maatschappelijk vastgoed). Ook willen we een rol inrichten die zich richt op marketing en communicatie.

Qua proces doorlopen we met de vastgoedeigenaren de volgende stappen: Contact en intake, advisering, intentieverklaring, monitoring vervolg (uitvoering)

Fasering

Het project kent een looptijd van 3 jaar, grofweg hebben we de volgende fasering (accenten per jaar) voor ogen:

Jaar 1

- Inrichten loket
- Bekendheid vergroten (marketing, communicatie)
- Dorpshuizen, anbi en gemeenten (voor ons de meest toegankelijke doelgroepen)

Dit betekent o.a. dat dit jaar het meeste werk zit bij de coördinator, medewerker communicatie en de duurzaamheidscoach. De projectfacilitator richt zich op relatief eenvoudig te behalen resultaten met grote impact.

Jaar 2

- Advies, advies, advies
- Overige doelgroepen

Doel is dat in dit jaar zoveel mogelijk adviezen worden gegeven. De duurzaamheidscoaches en projectfacilitatoren draaien op volle toeren.

Jaar 3

- Advies
- Vraagbundeling en financiering
- Afronding en verantwoording
- Zorg (1^e lijns)

De advisering loopt nog door. De duurzaamheidscoaches zullen meer accent gaan leggen op vraagbundeling en financiering. De coördinator gaat zich meer richten op eindverantwoording en afronding van het project (incl. follow up).

Planning

- Werving adviseurs 1 januari 2021 tot 1 maart 2021
- Inrichten loket 1 maart 2021 tot 1 mei 2021
- Marketing 1 april 2021 tot 1 juni 2021 (en gedurende looptijd)
- Advisering 1 juni 2021 tot 1 mei 2023
- Vraagbundeling 1 mei 2023 tot 1 november 2023
- Afronding 1 oktober 2023
- Einde 31 december 2023

Tot slot is het inhoudelijk van belang te vermelden dat we oog hebben voor de aandacht die eigenaren kunnen hebben voor verduurzaming. We denken dat de eerste lijnszorg, gelet op Corona, bijvoorbeeld beter in de laatste fase kan komen. We proberen dus aan te sluiten bij de fase waarin de doelgroep is. We maken op een voorhand niet een te strikte planning per doelgroep, omdat we dit ook werkende weg willen invullen en ruimte willen hebben voor het inspelen op die plekken waar de meeste energie zit.

Uitvoering

De uitvoering van het loket zullen we in eerste instantie volledig in eigen beheer doen. Dat betekent dat de provincie duurzaamheidscoaches en projectfacilitatoren gaat inhuren.

Ondertussen is Noordelijke samenwerking opgestart en verkennen we in de eerste helft van 2021 in hoeverre we verder samen kunnen werken, bijvoorbeeld door gezamenlijke inkoop

en het in Noordelijk verband inzetten van coaches en facilitatoren. Er is in elk geval afgesproken dat de drie Noordelijke coördinatoren een gezamenlijk overleg voeren.

Bij de uitvoering gaan we ervan uit dat we voor het opzetten van het loket en met name de monitoring (dashboard) externe expertise inhuren.

Beleid

De provincie Fryslân wil in 2025 behoren tot de top drie van meest circulaire ontwikkelregio's van Europa. Om dat te bereiken heeft de provincie veel plannen en ambities. Specifiek voor vastgoed hebben wij in onze beleidsbrief duurzame energie de volgende doelstellingen opgenomen:

In het Bestuursakkoord zijn de volgende doelen voor duurzame energie vastgesteld.

- 25% energiebesparing in 2030 ten opzichte van 2010.
- 33% van het Friese energieverbruik duurzaam opwekken in 2030.
- 100% onafhankelijk van fossiele brandstoffen zijn in 2050
- de eigen organisatie is energieneutraal en zelfvoorzienend in 2025.

Het behalen van onze ambities kan alleen met een gecombineerde inzet van energiebesparing en duurzame energieproductie. Daarbij is het nodig om nog meer te focussen op thema's en doelgroepen waar kansen liggen en onze invloed groter is. Juist op deze thema's en doelgroepen willen we de grootste inzet plegen. Het gaat dan om energie besparen bij particuliere woningen, bedrijven, maatschappelijke vastgoed en boerderijen. En het gaat om de productie van duurzame energie en warmtevoorziening.

In 2050 is ons energiesysteem intelligent. Via smart grids ontstaat een betrouwbaar systeem waarin vraag, distributie en aanbod nauwkeurig op elkaar zijn afgestemd. Het energiesysteem koppelt met behulp van moderne communicatietechnologieën elektriciteits-, gas- en warmtenetten aan elkaar. De nadruk ligt op elektriciteit en warmte, en nauwelijks meer op aardgas. Elektrische batterijen, waterstof en gas (Power-to-Gas) zijn de belangrijkste energiedragers.

Als Fryslân hebben we met onze medeoverheden een aanbod voor de RES ontwikkeld dat volledig invulling geeft aan onze verantwoordelijkheid voor het terugdringen van klimaatverandering en kan rekenen op regionaal draagvlak.

Duurzaamheidsmaatregelen zijn er niet alleen om problemen op te lossen, 'omdat het moet'. Verduurzaming zorgt voor lagere energielasten, nieuwe banen en hoger woongenot. We zorgen ervoor dat Friezen die kansen optimaal kunnen benutten.

De beste manier om minder CO₂ uit te stoten is minder energie te gebruiken. Daarom spannen we ons de komende jaren in voor energiebesparing. Dat doen we ook door zelf het goede voorbeeld te geven: als provincie maken we de komende jaren onze eigen gebouwen energieneutraal. Daarnaast geven we particulieren de mogelijkheid te lenen voor hun bijdrage aan de energietransitie. We gebruiken daarvoor het Fûns Fryske Skjinne Enerzjy. De eerder opgestelde Friese Energiestrategie is daarbij ons uitgangspunt.

Wind levert een bijdrage aan duurzame energieopwekking in Fryslân, terwijl het aantal grotere molens daalt.

Klimaatverandering is een lange termijn probleem, net als de oplossing ervan. Daarbij zijn aan de horizon nieuwe oplossingen verschenen, zoals het gebruik van aardwarmte (geothermie), waterstof, of het inbedden van zonnepanelen in ramen en dakpannen. Veel van die oplossingen zijn beter dan de huidige en de ontwikkeling daarvan ondersteunen we dan ook.

Er zijn initiatieven voor geothermie en waterstof in Fryslân in ontwikkeling. Ook hebben we in Friesland drie proeftuinen Aardgasvrije Wijken (Vlieland, Garyp en Wijnjewoude).

Naast geld zijn ook zaken als het verschaffen van kennis of het gidsen door overheidsland van belang voor het succes van energie-initiatieven. Energie-initiatieven worden al ondersteund door maatschappelijke organisaties, adviseurs en overheden. Die organisaties en partijen werken wisselend samen. Wij zien een rol voor ons in het bijeenbrengen van organisaties en het stimuleren van een gezamenlijk, goed samenwerkend netwerk. Daarnaast doen we het aanbod aan gemeenten om hen, waar gewenst, te ondersteunen met provinciale kennis op deze terreinen. In 2023 werken ondersteunende organisaties op het terrein van energie zo samen, dat ze elkaar versterken en een hulpvrager aan één loket genoeg heeft.

De energietransitie is kansloos zonder maatschappelijk draagvlak. Die kan passief zijn (acceptatie), maar is in Fryslân ook vaak actief. Fryslân is uniek in het van onderop creëren van duurzame energieproductie. Energiecoöperaties en anderen lopen soms tegen problemen aan bij het ontwikkelen van een veelbelovend initiatief tot een echte business case. We sluiten aan bij de sterke kant van Fryslân door initiatiefnemers daarbij te steunen.

Er komt een fonds voor het ondersteunen van particulieren en collectieven bij de ontwikkeling van energie-initiatieven. Veel Friezen willen wel verduurzamen, maar weten niet hoe. Er zijn veel subsidiemogelijkheden en tal van goede voorbeelden. Deze moeten beter vindbaar en voor iedereen toegankelijk zijn. We helpen met een energiek team van deskundigen bewoners met praktische informatie en het vinden van de juiste middelen en manieren, zodat iedereen de kans krijgt om te verduurzamen. We maken hierbij gebruik van de ervaringen van Leeuwarden, waar energiecoaches voor en met bewoners het verschil hebben gemaakt. We pakken deze werkwijze graag op met andere gemeenten.

De provincie Fryslân heeft geen specifiek beleid voor maatschappelijk vastgoed. De doelen uit het Bestuursakkoord (33% duurzame opwek en 25% besparen) gelden dus ook één op één voor maatschappelijk vastgoed. We zetten daar ook al jaren op in met ons energiebeleid. Enerzijds geven we zelf het goede voorbeeld door onze eigen organisatie energieneutraal te maken. Anderzijds verwachten we door deze aanpak dat het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed (veelal ontmoetingsplekken) de gebruikers en bezoekers aanzet tot het nemen van maatregelen aan de eigen woning of bij het eigen bedrijf. Een ander belangrijk argument is dat we door verduurzaming de exploitatielasten van maatschappelijk vastgoed in met name krimpregio's verlagen waardoor het maatschappelijk vastgoed beter behouden kan worden.

Netwerk

De potentiële doelgroep kan het best bereikt worden via koepelorganisaties. Om de doelgroep in beeld te krijgen hebben wij een bijeenkomst met een aantal collega's georganiseerd die op een of andere manier betrokken zijn bij een netwerkorganisatie binnen de provincie.

Tijdens die bijeenkomst hebben wij onder leiding van een communicatie-medewerkster een "ringen van invloed" analyse opgesteld.

Inhoudelijk sluit het plan goed aan bij de regionale netwerken. Men is daar volop bezig met de vraag hoe te verduurzamen en vooral hoe dit te financieren.

Er zijn de nodige voorbeelden van plekken waar een eerste energiescan is gedaan. Vaak blijft het daar echter wat hangen.

We hebben en zoeken aansluiting bij de volgende netwerken:

- Koepel dorpshuizen en wijkcentra (Doarpswurk)
- Gebouwen van de Waddengemeenten (Waddengemeenten hebben ook samenwerkingsverband)
- Vereniging Fryske gemeenten (VFG)
- Steunpunt Monumenten (koepelorganisatie monumenten, zij hebben ook een duurzaamheidsspecialist)
- Monumentenwacht (ook duurzaamheidsspecialist)
- Museumfederatie
- Stichting Alde Fryske Tsjerken (kerken)
- Energie coöperaties
- Koepelorganisatie Zorg
- Onderwijs
- Schooldakrevolutie (nu actief in ZO Fryslân)
- Stichting Provinciaal Energiebedrijf (zijn ook bezig coaches op te leiden)
- Netwerk verduurzaming particuliere woningen (energiecoaches)
- Vereniging Circulair Fryslân
- FUMO (omgevingsdienst)
- Duurzaam Bouwloket (gemeenten)
- Zorg
- Huisartsenpraktijken
- Voorzieningen voor begeleid wonen
- Zorgboerderijen
- Verpleegtehuizen
- Sport Fryslân

In het begin van het traject zullen we veel ruchtbaarheid aan het loket geven zodat veel mensen ons weten te vinden. Dat doen wij enerzijds via onze social media kanalen, o.a. door het plaatsen van promofilmmpjes en anderzijds door gerichte communicatie via de hierboven genoemde netwerkorganisaties. Tijdens de looptijd zullen wij praktijkvoorbeelden delen om andere vastgoedeigenaren te motiveren en inspireren om ook gebruik te maken van de diensten van het Ontzorgingsprogramma.

1^e lijns zorg

Het vastgoed van de doelgroep eerste lijns zorg is qua aantal panden nog enigszins onzeker. We weten dat het een grote groep is. In Friesland zijn alleen al 225 huisartsenpraktijken en 212 tandartsenpraktijken. In de invultabel hebben we daarom deze doelgroep opengelaten. Mocht hier wel extra werk ontstaan, dan zoeken we de ruimte binnen de bestaande begroting.

Veel huisartsen- en tandartsenpraktijken zijn gevestigd in of aan een woonhuis en in gezondheidscentra waar meerdere vormen van zorg onder één dak gevestigd zijn. Mede om deze reden is het moeilijk om deze doelgroep goed in beeld te krijgen. Gezien de grote hoeveelheid vastgoed kan de impact behoorlijk zijn. Om die reden willen wij deze doelgroep zeker meenemen in het ontzorgingsprogramma. We zullen hierin samen optrekken met het expertisecentrum verduurzaming zorg, onderdeel van VWS en BZK. Het expertisecentrum ondersteunt de zorgsector onder andere door het opstellen van verduurzamingskaarten met gevalideerde informatie over verschillende CO₂ emissie reducerende maatregelen, het verzorgen van innovatieworkshops, een centrale vraagbaak en het initiëren van onderzoek.

Om eigenaren van zorgvastgoed gerichte ondersteuning te bieden vanuit het ontzorgingsprogramma kan een projectfacilitator ingezet worden. Deze gaat zorgbestuurders begeleiden om ervoor te zorgen dat er echt verduurzaamd wordt in de komende drie jaar. De projectfacilitator helpt bij de selectie van en aanbesteding van de uitvoering van verduurzamingsmaatregelen, en met het opstellen van de businesscase hiervoor. Waar nodig kan er gebruik worden gemaakt van de vraagbaakfunctie van EVZ. Zo ontstaat er voortgang in de uitvoering van projecten met vertrouwde partners en structuren.

De samenhang: Het lopende programma van het EVZ kan de projectfacilitator van het ontzorgingsprogramma direct een goed startpunt geven. Hiervoor is goede afstemming tussen het EVZ en de projectfacilitator nodig bij de overdracht naar het ontzorgingsprogramma.

Doelgroep

De provincie Fryslân kiest voor een zo breed mogelijke doelgroep. We willen iedereen die binnen de regeling past een kans bieden de mogelijkheden te benutten. De doelgroep bestaat uit vastgoedeigenaren voor wie het vaak erg moeilijk is om te verduurzamen, zodoende kiezen we voor een brede aanpak: helpen waar het kan en mag. Om die reden zetten we ook sterk in op communicatie. Deels door gericht te benaderen, maar ook door de mogelijkheden aan te bieden en te selecteren bij aanvraag.

We kiezen meer voor fasering, dan voor prioritering. In deze fasering hebben we voor ogen dat de dorpshuizen, wijkcentra en kleine gemeenten het eerst komen. Dit houdt deels verband met de bekendheid van het netwerk en mogelijkheden van relatief eenvoudig te behalen resultaten met grote impact. Met name bij dorpshuizen is al het nodige gebeurd en wil men graag verder.

Bij het verduurzamen van schoolgebouwen zoeken wij verbinding met de schooldakrevolutie, een initiatief om zonnepanelen op schooldaken te leggen. In samenwerking met Sport Fryslân en de museumfederatie hebben wij energiescans laten uitvoeren om respectievelijk sportbedrijven en musea te helpen verduurzamen. Natuurlijk maken wij gebruik van deze rijdende treinen en willen wij het ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed gebruiken om verduurzaming actief breder binnen de doelgroep aan te bieden om zo een vliegende start te kunnen maken.

We willen ook graag in overleg met de Friese gemeenten (verenigd in VFG) onderzoeken hoe we samen kunnen werken aan het bereiken van een zo breed mogelijke doelgroep.

Het verduurzamen van vastgoed sluit sowieso goed aan bij de behoefte van doelgroepen. Zoals we nu kunnen overzien zal in de advisering een sterk accent moet liggen op hoe je van advies tot daadwerkelijke uitvoering komt. Het gaat dan in belangrijke mate om financiering, maar ook advies over het proces nadat het advies is afgerond.

Uitgangspunt doelgroep: *kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren, zoals in de regeling omschreven:*

- a. gemeenten met minder dan 25.000 inwoners op 1 oktober 2020;
- b. schoolbesturen van door het rijk bekostigde scholen in het primair onderwijs met maximaal tien gebouwen in eigendom;
- c. schoolbesturen van door het rijk bekostigde scholen in het voortgezet onderwijs met maximaal vijf gebouwen in eigendom;
- d. stichtingen in de langdurige zorg en eerstelijnszorg met maximaal tien gebouwen in eigendom;
- e. sportbedrijven die bestuurlijk en financieel verbonden zijn aan een gemeente met maximaal twintig gebouwen in eigendom;
- f. culturele algemeen nut beogende instellingen met maximaal tien gebouwen in eigendom.

Concreet betekent dit voor Fryslân, o.a.:

- Dorpshuizen, buurthuizen en wijkcentra
- Gebouwen van de waddengemeenten (Vlieland, Terschelling, Ameland, Schiermonnikoog Harlingen en Dantumadeel)
- Steunpunt Monumenten*
- Monumentenwacht
- Museumfederatie (veel musea hebben een monumentaal gebouw).
- Stichting Alde Fryske Tsjerken (kerken)
- Sportbedrijven (Sport Fryslân)
- Zorg **
- Huisartsenpraktijken

- Tandartsenpraktijken
- Psychische zorg
- Voorzieningen voor begeleid wonen
- Zorgboerderijen
- Verpleegtehuizen
- Onderwijs
- Energiecoöperaties

*een substantieel deel van de anbi's, die in de invultabel worden genoemd, zijn monumenten

**bij het hoofdstuk netwerk geven we nog een toelichting op de doelgroep eerste lijnszorg

Een speciale vermelding voor de sport. De koepelorganisatie Sport Fryslân is onze partner op dit gebied. Met hen willen we de sportbedrijven interesseren voor onze aanpak. We gaan uit van tenminste drie sportbedrijven.

Verdeling aantal panden:

Totaal Realisatie **217**

Totaal aantal panden: 527

Gemeenten: 26 20

Onderwijs: 45 20

Zorg: 150 40

Anbi: 56 30

Dorpshuizen: 250 107

2021: 25 te realiseren

Dorpshuizen 10

Anbi 7

Gemeenten 7

Onderwijs 1

2022: 106

Dorpshuizen 55

Anbi 15

Gemeenten 7

Zorg 15

Onderwijs 9

Sport 5

2023: 86

Dorpshuizen 39

Anbi 8

Gemeenten 6

Zorg 20

Onderwijs 10

Sport 3

Vraagbundeling

Het bundelen van de vraag is van belang om financiering te krijgen voor de uitvoering. Daarnaast kan het helpen om de uitvoering zelf gezamenlijk uit te zetten en bijvoorbeeld inkoopvoordelen te behalen, dan wel interessant te zijn voor de markt. Tot slot kan vraagbundeling ook bijdragen aan samenwerking tussen de betrokken vastgoedeigenaren. We zien een aantal manieren om tot vraagbundeling te komen, die allemaal een bijdrage leveren, zodat de optelsom tot zoveel mogelijk vraagbundeling leidt.

1. Loket

Het loket heeft een soort natuurlijke bundeling van vragen tot gevolg. Alle vragen komen hier terecht en binnen het loket kan bewust omgegaan worden met slimme koppelingen. Dit is ook een belangrijk onderdeel van de opdracht aan het loket.

2. Koepelorganisatie

In onze aanpak willen we zoveel mogelijk koepelorganisaties betrekken (zie ook doelgroep). Het is onze bedoeling dat de koepels een actieve rol hebben bij het bundelen van vragen en mogelijk ook de gezamenlijke inkoop kunnen doen.

3. Maatregelen

We zien vormen van vraagbundeling voor ons waarbij het gaat om het bundelen van meerdere locaties. We denken dat het ook interessant is om te kijken naar het bundelen van vragen op maatregelniveau (bv isolatie, zonnepanelen). Het loket kan deze kansen signaleren.

4. Eigenaren

In de contacten met de vastgoedeigenaren zal vanuit het loket aandacht worden besteed aan het belang van vraagbundeling. We willen eigenaren bewust maken van de voordelen, samen in beeld brengen wie mogelijk interessante partners zijn en nagaan wat een eigenaar zelf kan doen in dezen. Wellicht kunnen we hierover ook iets vastleggen in de intentieverklaring.

5. Marketing en communicatie

We willen veel aandacht besteden aan het bekend maken van de mogelijkheden. In onze uitingen zullen we het onderwerp 'samenwerking' nadrukkelijk aan de orde stellen. We hopen dat hier ook een stimulerende werking vanuit gaat.

6. Uitvoerende partijen

Gedurende het proces willen we graag dat loket ook contacten legt met de uitvoerende markt (bouw), om bekend te maken wat we doen en samenwerking te onderzoeken en stimuleren.

7. Gebied

Mogelijk dat ook een gebied een bindende factor kan zijn in vraagbundeling, waarbij indien mogelijk bij voorkeur lokale bouwondernemers gekoppeld kunnen worden aan het project. Circulair Friesland, Bouwend Nederland, Techniek Nederland en de Noordelijke Vereniging voor Burgerlijke en Utiliteitsbouw (NVBU) kunnen daarbij ondersteunen.

In onze ogen kan de prijs van vraagbundeling wel zijn dat een langere doorlooptijd ontstaat voor individuele deelnemers. We zullen deelnemers hier wel bewust van moeten maken. Samen kom je verder, alleen gaat sneller. Het blijft maatwerk en niet altijd zal vraagbundeling gewenst zijn. Veel vastgoedeigenaren willen investeren op hun eigen manier en in hun eigen tempo. Het is daarom zeker niet vereist.

Tot slot zullen we ook de aanbiedende partijen vroegtijdig informeren. We willen hiermee beginnen zodra de aanvraag gehonoreerd is en dan starten met de overkoepelende organisaties.

Financiële partijen

Financiering van de uitvoering is een behoorlijke uitdaging voor kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren. Door de vraag te bundelen wordt het interessanter voor financiers om te investeren. Daarnaast kan dit ook leiden tot inkoopvoordelen (bv gezamenlijke aanbesteding).

Uit onze contacten met financiële partijen (BNG, RABO) weten dat het voor financiers vaak pas interessant wordt vanaf een paar miljoen euro.'

Stimuleringsfonds volkshuisvesting Nederlandse gemeenten is ook een partij waarmee we in gesprek zijn. Waar het gaat om monumenten kan het Nationaal Restauratiefonds mogelijk helpen.

De provincie zal zelf proberen een vorm van een aantrekkelijke lening te realiseren gedurende de looptijd van het project. Met het Fonds voor schone Friese energie is hier al wel een basis aanwezig waarop verder gebouwd kan worden.

Ook hier is het belangrijk wat de we met de eigenaren en de koepels kijken welke financieringsmogelijkheden er per 'sector' zijn.

We leggen ook contact met de Stichting Bewust investeren, die mogelijk behulpzaam kan zijn bij de financiering van de uitvoering.